Zbornik sudske prakse

PRESUDA SUDA (peto vijeće)

20. svibnja 2021.*

„Zahtjev za prethodnu odluku – Osiguranje od građanskopravne odgovornosti u pogledu upotrebe motornih vozila – Direktiva 2009/103/EZ – Članak 3. – Obveza pokrivanja oštećenja stvari – Doseg – Propis države članice kojim se obveza pokrivanja troškova vuče vozila koje je sudjelovalo u nezgodi ograničava na troškove nastale na području te države članice, a troškova parkiranja na one koji su postali nužni zbog provedbe istrage u kaznenom postupku ili bilo kojeg drugog razloga”

U predmetu C-707/19,

povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 267. UFEU-a, koji je uputio Sąd Rejonowy dla Łodzi-Śródmieścia w Łodzi (Općinski sud za Łódź-Śródmieście u Łódźu, Poljska), odlukom od 2. rujna 2019., koju je Sud zaprimio 23. rujna 2019., u postupku

K. S.

protiv

A. B.,

SUD (peto vijeće),

u sastavu: E. Regan, predsjednik vijeća, M. Ilešič, E. Juhász, C. Lycourgos i I. Jarukaitis (izvjestitelj), suci,

nezavisni odvjetnik: A. Rantos,

tajnik: A. Calot Escobar,

uzimajući u obzir pisani postupak,

uzimajući u obzir očitovanja koja su podnijeli:

– za A. B., M. Samocik, *radca prawny*,

– za poljsku vladu, B. Majczyna, u svojstvu agenta,

– za latvijsku vladu, V. Soņeca i K. Pommere, a zatim K. Pommere, u svojstvu agenata,

– za austrijsku vladu, J. Schmoll i M. Winkler-Unger, u svojstvu agenata,

– za Europsku komisiju, H. Tserepa-Lacombe i B. Sasinowska, u svojstvu agenata,

odlučivši, nakon što je saslušao nezavisnog odvjetnika, da u predmetu odluči bez mišljenja,

* Jezik postupka: poljski

donosi sljedeću

Presudu

1 Zahtjev za prethodnu odluku odnosi se na tumačenje članka 3. Direktive 2009/103/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 16. rujna 2009. u odnosu na osiguranje od građanskopravne odgovornosti u pogledu upotrebe motornih vozila i izvršenje obveze osiguranja od takve odgovornosti (SL 2009., L 263, str. 11.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 6., svezak 7., str. 114.).

2 Zahtjev je upućen u okviru spora između osobe K. S. i društva A. B. u vezi sa zahtjevom za povrat troškova parkiranja u Latviji i vuče u Poljsku vozila i poluprikolice, oštećenih u automobilskoj nezgodi koja se dogodila u Latviji.

Pravni okvir

Pravo Unije

3 U uvodnim izjavama 2. i 20. Direktive 2009/103 navodi se:

„(2) Osiguranje od građanskopravne odgovornosti u pogledu upotrebe motornih vozila (obvezno osiguranje motornih vozila) posebno je važno za europske državljane, kako za ugovaratelje osiguranja tako i za žrtve nezgoda. Ono također ima veliki značaj za društva za osiguranje budući da čini znatan dio poslova neživotnog osiguranja u [Europskoj uniji]. Obvezno osiguranje motornih vozila također utječe na slobodno kretanje ljudi i vozila. Stoga bi ključni cilj djelovanja [Unije] u području financijskih usluga trebao biti jačanje i konsolidacija unutarnjeg tržišta u području obveznog osiguranja motornih vozila.

[…]

(20) Žrtvama prometnih nezgoda trebalo bi biti zajamčeno usporedivo postupanje bez obzira na to gdje se u [Uniji] nezgoda dogodila.”

4 Članak 1. te direktive, naslovljen „Definicije”, glasi:

„Za potrebe ove Direktive:

1. ‚vozilo’ znači svako motorno vozilo namijenjeno za kopneni promet, a koje pokreće mehanička snaga, ali koje se ne kreće po tračnicama, i svako priključno vozilo, bilo da je priključeno ili ne;

2. ‚oštećena osoba’ znači svaka osoba koja ima pravo na naknadu štete u vezi sa štetom ili ozljedom prouzročenom vozilima;

[…]”

5 Članak 3. navedene direktive, naslovljen „Obvezno osiguranje vozila”, propisuje:

„Podložno članku 5., svaka država članica poduzima sve odgovarajuće mjere kako bi osigurala da je građanskopravna odgovornost u pogledu upotrebe vozila koja se uobičajeno nalaze na njezinu području pokrivena osiguranjem.

Na temelju mjera iz prvog stavka određuje se opseg pokrivene odgovornosti i uvjeti pokrića.

Svaka država članica poduzima sve odgovarajuće mjere kako bi osigurala da ugovor o osiguranju također pokriva:

(a) u skladu sa zakonodavstvom koje je na snazi u drugim državama članicama, svaku štetu ili ozljedu prouzročenu na području tih država;

[…]

Osiguranje iz prvog stavka obvezno pokriva i oštećenje stvari i tjelesne ozljede.”

Latvijsko pravo

6 U članku 28. Sauszemesa transportlīdzekļu īpašnieku civiltiesiskās atbildības obligātās apdrošināšanas likumsa (Zakon o obveznom osiguranju od građanskopravne odgovornosti vlasnika motornih vozila u cestovnom prometu) od 7. travnja 2004. (*Latvijas Vēstnesis*, 2004., br. 65), u verziji koja se primjenjuje u glavnom postupku (u daljnjem tekstu: latvijski zakon o obveznom osiguranju motornih vozila), predviđa se:

„Troškove u vezi s odvozom vozila ili olupine čine troškovi odvoza vozila ili olupine od mjesta prometne nezgode do mjesta boravišta vlasnika ili ovlaštenog korisnika koji je upravljao vozilom u trenutku prometne nezgode ili do mjesta popravka koje se nalazi na državnom području Republike Latvije. Ako je, u okviru istrage u kaznenom postupku ili zbog bilo kojeg drugog razloga, vozilo ili olupinu nužno smjestiti na parkiralištu, pokrivena šteta obuhvaća i troškove odvoza vozila ili olupine na prikladno parkiralište te troškove usluga parkiranja.”

Glavni postupak i prethodna pitanja

7 U gradu K. (Latvija) 30. listopada 2014. dogodila se prometna nezgoda u kojoj je oštećeno vozilo s poluprikolicom, koje je u vlasništvu osobe K. S. i registrirano u Poljskoj. Vozilo i poluprikolica zbog nastale štete odvezeni su do parkirališta, a potom odvučeni u Poljsku.

8 Troškovi parkiranja u Latviji iznosili su 6020 poljskih zlota (PLN) (približno 1292 eura), a troškovi vuče u Poljsku 32 860 PLN (približno 7054 eura).

9 Na temelju zahtjeva za povrat koji je podnijela osoba K. S., A. B., osiguravajuće društvo kod kojeg je od građanskopravne odgovornosti bila osigurana osoba koja je prouzročila nezgodu, isplatilo joj je naknadu od 4492,44 PLN (približno 964 eura) na ime troškova vuče u Latviji. Nasuprot tomu, društvo A. B. odbilo je isplatiti naknadu na ime troškova parkiranja u Latviji i vuče izvan latvijskog državnog područja.

10 Osoba K. S. podnijela je 23. siječnja 2017. Sądu Rejonowom dla Łodzi-Śródmieścia w Łodzi (Općinski sud za Łódź-Śródmieście u Łódźu, Poljska), sudu koji je uputio zahtjev, tužbu kojom zahtijeva da društvu A. B. naloži plaćanje iznosa od 28 527,56 PLN (približno 6124 eura), uvećanog za zatezne kamate, na ime troškova vuče izvan latvijskog državnog područja, i iznosa od 6020 PLN (približno 1292 eura) na ime troškova parkiranja u Latviji.

11 U svojem je odgovoru društvo A. B. navelo da je, u skladu s mjerodavnim latvijskim pravom, ono bilo dužno nadoknaditi samo troškove vuče koji su nastali na latvijskom državnom području i troškove parkiranja koji su povezani s kaznenim postupkom ili nekim drugim postupkom.

12 Sud koji je uputio zahtjev najprije utvrđuje da je, u skladu s Konvencijom o mjerodavnom pravu za prometne nezgode na cestama, sklopljenom u Haagu 4. svibnja 1971., mjerodavno pravo u sporu koji je pred njim pokrenut pravo države u kojoj se dogodila nezgoda, odnosno latvijsko pravo.

13 Međutim, budući da se člankom 28. latvijskog zakona o obveznom osiguranju motornih vozila ne predviđa obveza pokrivanja ni troškova vuče oštećenog vozila, kada je vuča obavljena izvan latvijskog državnog područja, ni troškova parkiranja nepokretnog vozila, osim ako su ti troškovi opravdani istragom u kaznenom postupku ili bilo kojim drugim razlogom, sud koji je uputio zahtjev pita o dosegu članka 3. Direktive 2009/103, kojim se državama članicama nameće opća obveza osiguravanja toga da građanskopravna odgovornost u pogledu upotrebe vozila bude pokrivena osiguranjem.

14 Ističe da se člankom 3. ne precizira opseg pokrivenosti obveznim osiguranjem koji svaka država članica mora predvidjeti u vezi s građanskopravnom odgovornosti u pogledu upotrebe motornih vozila, pri čemu se drugim stavkom te odredbe pojašnjava samo to da se opseg pokrivene odgovornosti i uvjeti pokrića određuju na temelju „mjera iz prvog stavka”, kojim se predviđa obveza svake države članice da poduzme „sve odgovarajuće mjere”.

15 Stoga se sud koji je uputio zahtjev pita treba li izraz „sve odgovarajuće mjere” tumačiti na način da svaka država članica mora predvidjeti da obvezno osiguranje pokriva cjelokupnu štetu.

16 U tom pogledu ističe da mu se doseg tog izraza čini manje ograničavajućim u poljskoj verziji, nego u engleskoj i francuskoj. U svakom slučaju, poljska sudska praksa i pravna doktrina u području osiguranja od odgovornosti za upotrebu motornih vozila izjašnjavaju se u korist načela pune naknade štete.

17 Sud koji je uputio zahtjev ističe da, u skladu s člankom 3. četvrtim stavkom Direktive 2009/103, osiguranje od građanskopravne odgovornosti u pogledu upotrebe motornih vozila obvezno pokriva i oštećenje stvari i tjelesne ozljede. Prema njegovu mišljenju, nedvojbeno je da troškovi vuče i parkiranja, kao što su to oni o kojima je riječ u glavnom postupku, čine imovinsku štetu nastalu zbog nezgode. Stoga je uvjet uzročne veze, prema njegovu mišljenju, nedvojbeno ispunjen i ishod spora koji je pred njim pokrenut ovisi samo o tumačenju latvijskog zakona o obveznom osiguranju motornih vozila.

18 Međutim, doslovno tumačenje članka 28. tog zakona možda nije u skladu s ciljem članka 3. Direktive 2009/103 jer može dovesti do situacije u kojoj osiguranje od građanskopravne odgovornosti ne pokriva imovinsku štetu nastalu zbog prometne nezgode.

19 Naime, osoba s boravištem u državi članici koja nije Latvija i koja je žrtva automobilske nezgode u toj državi članica mogla bi biti lišena svojeg prava na naknadu imovinske štete koju čine troškovi vuče vozila do njezine države podrijetla i troškovi u vezi s potrebom parkiranja tog vozila na latvijskom državnom području dok ono ne bude odvučeno u svrhu popravka.

20 U tim je okolnostima Sąd Rejonowy dla Łodzi-Śródmieścia w Łodzi (Općinski sud za Łódź-Śródmieście u Łódźu) odlučio prekinuti postupak i uputiti Sudu sljedeća prethodna pitanja:

„1. Treba li članak 3. Direktive [2009/103] tumačiti na način da u okviru ‚svih odgovarajućih mjera’ svaka država članica treba osigurati da osiguravajuća društva u okviru osiguranja od građanskopravne odgovornosti pokrivaju cjelokupnu štetu, uključujući posljedice štetnog događaja u obliku potrebe vuče žrtvina vozila u njezinu državu podrijetla i troškove nužnog parkiranja vozilâ?

2. U slučaju potvrdnog odgovora na navedeno pitanje – može li se ta odgovornost na bilo koji način ograničiti zakonodavstvom država članica?”

O prethodnim pitanjima

21 Svojim dvama pitanjima, koja valja razmotriti zajedno, sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li članak 3. Direktive 2009/103 tumačiti na način da mu se protivi nacionalna odredba na temelju koje obvezno osiguranje od građanskopravne odgovornosti u pogledu upotrebe motornih vozila obvezno pokriva štete koje čine troškovi vuče oštećenog vozila i troškovi prisilnog parkiranja tog vozila samo u mjeri u kojoj se ta vuča obavlja unutar te države članice i ako je parkiranje nužno u okviru istrage u kaznenom postupku ili zbog bilo kojeg drugog razloga i, u slučaju potvrdnog odgovora, treba li taj članak tumačiti na način da država članica može na bilo koji način ograničiti tu odgovornost.

22 U tom pogledu valja podsjetiti na to da se prvim stavkom članka 3. Direktive 2009/103 predviđa da svaka država članica poduzima sve odgovarajuće mjere kako bi osigurala da je građanskopravna odgovornost u pogledu upotrebe vozila koja se uobičajeno nalaze na njezinu području pokrivena osiguranjem. Usto se u drugom stavku tog članka 3. pobliže određuje da se opseg pokrivene odgovornosti i uvjeti pokrića određuju na temelju mjera iz prvog stavka, a u njegovu zadnjem stavku navodi se da osiguranje iz prvog stavka obvezno pokriva i oštećenje stvari i tjelesne ozljede.

23 Obveza osiguravateljeva pokrića građanskopravne odgovornosti za štetu uzrokovanu trećima motornim vozilima različita je od opsega naknade te štete na ime osiguranikove građanskopravne odgovornosti. Naime, dok je prva definirana i zajamčena propisima Unije, druga je u biti uređena nacionalnim pravom (presuda od 23. listopada 2012., Marques Almeida, C-300/10, EU:C:2012:656, t. 28. i navedena sudska praksa).

24 Stoga svrha propisa Unije nije usklađivanje sustava građanskopravne odgovornosti država članica, s obzirom na to da one i dalje načelno mogu slobodno odrediti sustav građanskopravne odgovornosti koji se primjenjuje na nezgode izazvane upotrebom motornih vozila (vidjeti u tom smislu presudu od 23. listopada 2012., Marques Almeida, C-300/10, EU:C:2012:656, t. 29. i navedenu sudsku praksu).

25 Posljedično, u trenutačnom stanju prava Unije države članice u okviru svojih sustava građanskopravne odgovornosti u načelu i dalje mogu slobodno utvrditi, među ostalim, štetu prouzročenu motornim vozilima koju je potrebno nadoknaditi, opseg naknade te štete i osobe koje imaju pravo na navedenu naknadu (vidjeti u tom smislu presudu od 24. listopada 2013., Drozdovs, C-277/12, EU:C:2013:685, t. 32.).

26 Međutim, države članice moraju izvršavati svoje nadležnosti u tom području s obzirom na pravo Unije, a nacionalne odredbe kojima se uređuje naknada štete koja proizlazi iz upotrebe motornih vozila ne mogu propise Unije lišiti njihova korisnog učinka (vidjeti u tom smislu presudu od 23. listopada 2012., Marques Almeida, C-300/10, EU:C:2012:656, t. 31. i navedenu sudsku praksu).

27 Osim toga, valja podsjetiti na to da se Direktivom 2009/103 nastoji zajamčiti ostvarenje cilja zaštite žrtava nezgoda koje su prouzročene motornim vozilima, a koji zakonodavac Unije stalno slijedi i osnažuje (vidjeti u tom smislu presudu od 4. rujna 2018., Juliana, C-80/17, EU:C:2018:661, t. 47.), te da i iz uvodnih izjava 2. i 20. te direktive proizlazi da osiguranje od građanskopravne odgovornosti u pogledu upotrebe motornih vozila „utječe na slobodno kretanje ljudi i vozila”. Naime, Sud je u tom pogledu pojasnio da se propisima Unije u području osiguranja od građanskopravne odgovornosti u pogledu upotrebe vozila, kojih je Direktiva 2009/103 dio, nastoji, s jedne strane, osigurati slobodan promet vozila koja se uobičajeno nalaze na području Unije i osoba koje njima prometuju te, s druge strane, jamčiti da žrtve nezgoda uzrokovanih tim vozilima uživaju usporedivo postupanje bez obzira na to gdje se na području Unije dogodila ta nezgoda (vidjeti u tom smislu presude od 23. listopada 2012., Marques Almeida, C-300/10, EU:C:2012:656, t. 26. i navedenu sudsku praksu te od 20. lipnja 2019., Línea Directa Aseguradora, C-100/18, EU:C:2019:517, t. 33. i navedenu sudsku praksu).

28 U predmetnom slučaju iz navoda suda koji je uputio zahtjev proizlazi da, iako je člankom 28. latvijskog zakona o obveznom osiguranju motornih vozila predviđena obveza osiguravatelja od građanskopravne odgovornosti da pokrije troškove vuče oštećenog vozila ili olupine od mjesta nezgode do mjesta boravišta njegova vlasnika ili ovlaštenog korisnika koji je upravljao vozilom u trenutku prometne nezgode ili do mjesta popravka tog vozila, ta obveza, međutim, vrijedi samo kad se vuča obavlja na latvijskom državnom području. Osim toga, iako taj članak osiguravatelja od građanskopravne odgovornosti obvezuje da pokrije troškove parkiranja oštećenog vozila, to je samo pod uvjetom da su ti troškovi postali nužni „u okviru istrage u kaznenom postupku ili zbog bilo kojeg drugog razloga”.

29 U tom pogledu, kad je riječ, kao prvo, o troškovima vuče, valja utvrditi da propis države članice kao što je onaj o kojem je riječ u glavnom postupku može dovesti do situacije u kojoj osoba čije je vozilo, koje se uobičajeno nalazi u drugoj državi članici, oštećeno u nezgodi koja se dogodila na području prve države članice i u odnosu na koje je utvrđena građanskopravna odgovornost u pogledu upotrebe motornog vozila koje se uobičajeno nalazi u toj prvoj državi članici, od osiguravatelja od te građanskopravne odgovornosti ostvaruje samo dio naknade štete za oštećenje stvari koja je predviđena za štete prouzročene vozilima koja se uobičajeno nalaze na području prve države članice.

30 Naime, budući da se takvim propisom predviđa pokrivanje samo troškova vuče koji su nastali na području države članice o kojoj je riječ, iz toga proizlazi da barem dio troškova vuče osobe koja se nalazi u situaciji kao što je to ona osobe K. S. neće biti pokriven u slučaju u kojem je vozilo odvučeno i popravljeno u državi članici u kojoj se nalazi njezino boravište. Nasuprot tomu, u slučaju slične nezgode u kojoj je žrtva osoba s boravištem u državi članici u kojoj se nezgoda dogodila, taj će osiguravatelj toj osobi u potpunosti pokriti troškove vuče vozila do mjesta njezina boravišta ili mjesta popravka vozila koje se nalazi u toj državi članici.

31 Međutim, ustaljena je sudska praksa da nacionalna odredba koja predviđa razlikovanje na temelju kriterija boravišta uglavnom ide na štetu državljana drugih država članica utoliko što su nerezidenti najčešće i nedržavljani (vidjeti po analogiji presudu od 6. veljače 2014., Navileme i Nautizende, C-509/12, EU:C:2014:54, t. 14. i navedenu sudsku praksu).

32 Stoga valja utvrditi da se propisom kao što je to onaj o kojem je riječ u glavnom postupku provodi diskriminacija između oštećenih osoba na temelju države članice njihova boravišta.

33 Iako se člankom 3. prvim stavkom Direktive 2009/103, s obzirom na to da ta odredba upućuje na „sve odgovarajuće mjere”, ne predviđa da svaka država članica mora osigurati da u području obveznog osiguranja od građanskopravne odgovornosti osiguravajuća društva pokrivaju cjelokupnu štetu, ograničenje pokrivenosti obveznim osiguranjem štete prouzročene motornim vozilima ipak se ne može opravdati isključivo državom članicom boravišta oštećene osobe. Naime, činjenica da se boravište oštećene osobe nalazi u državi članici različitoj od one u kojoj se dogodila prometna nezgoda ne može sama po sebi biti opravdanje za različito postupanje u pogledu osiguravateljeva pokrivanja štete, s obzirom na ciljeve zaštite koji se nastoje postići tom direktivom, kako su navedeni u točki 27. ove presude.

34 Tim se utvrđenjem, međutim, ne dovodi u pitanje pravo svake države članice da ograniči naknadu troškova vuče a da pritom ne primijeni kriterije koji se odnose na njezino državno područje, osobito u slučaju kada su tehnička sredstva za popravljanje dostupna na mjestu koje je znatno bliže od onoga za koje je vuča zatražena i kada su troškovi vuče u drugu državu članicu stoga nerazmjerni.

35 Kao drugo, kad je riječ o troškovima parkiranja, iz spisa kojim Sud raspolaže ne proizlazi da se nacionalnim propisom o kojem je riječ u glavnom postupku, time što se njime predviđa pokrivanje troškova nastalih zbog parkiranja koje je nužno „u okviru istrage u kaznenom postupku ili zbog bilo kojeg drugog razloga”, na bilo koji način provodi razlika između osoba čije se mjesto boravišta nalazi u Latviji i onih čije se mjesto boravišta nalazi u nekoj drugoj državi članici. Međutim, na sudu koji je uputio zahtjev je da provjeri jesu li okolnosti o kojima je riječ u glavnom postupku obuhvaćene

situacijom u kojoj parkiranje vozila treba smatrati „nužnim” zbog „bilo kojeg drugog razloga” i da doista ne postoji nikakva razlika u postupanju u tom pogledu s obzirom na mjesto boravišta vlasnika ili imatelja oštećenog vozila.

36 S obzirom na sva prethodna razmatranja, na postavljena pitanja valja odgovoriti tako da članak 3. Direktive 2009/103 treba tumačiti na način:

– da mu se protivi odredba države članice u skladu s kojom obvezno osiguranje od građanskopravne odgovornosti u pogledu upotrebe motornih vozila obvezno pokriva štete koje čine troškovi vuče oštećenog vozila samo u mjeri u kojoj se ta vuča obavlja na području te države članice. Tim se utvrđenjem ne dovodi u pitanje pravo navedene države članice da ograniči naknadu troškova vuče a da pritom ne primijeni kriterije koji se odnose na njezino državno područje; i

– da mu se ne protivi odredba države članice u skladu s kojom to osiguranje obvezno pokriva štete koje čine troškovi parkiranja oštećenog vozila samo ako je parkiranje bilo nužno u okviru istrage u kaznenom postupku ili zbog bilo kojeg drugog razloga, pod uvjetom da se to ograničenje pokrivenosti primjenjuje bez razlike u postupanju s obzirom na državu članicu boravišta vlasnika ili imatelja oštećenog vozila.

Troškovi

37 Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je sudu da odluči o troškovima postupka. Troškovi podnošenja očitovanja Sudu, koji nisu troškovi spomenutih stranaka, ne nadoknađuju se.

Slijedom navedenog, Sud (peto vijeće) odlučuje:

Članak 3. Direktive 2009/103/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 16. rujna 2009. u odnosu na osiguranje od građanskopravne odgovornosti u pogledu upotrebe motornih vozila i izvršenje obveze osiguranja od takve odgovornosti treba tumačiti na način:

– **da mu se protivi odredba države članice u skladu s kojom obvezno osiguranje od građanskopravne odgovornosti u pogledu upotrebe motornih vozila obvezno pokriva štete koje čine troškovi vuče oštećenog vozila samo u mjeri u kojoj se ta vuča obavlja na području te države članice. Tim se utvrđenjem ne dovodi u pitanje pravo navedene države članice da ograniči naknadu troškova vuče a da pritom ne primijeni kriterije koji se odnose na njezino državno područje; i**

– **da mu se ne protivi odredba države članice u skladu s kojom to osiguranje obvezno pokriva štete koje čine troškovi parkiranja oštećenog vozila samo ako je parkiranje bilo nužno u okviru istrage u kaznenom postupku ili zbog bilo kojeg drugog razloga, pod uvjetom da se to ograničenje pokrivenosti primjenjuje bez razlike u postupanju s obzirom na državu članicu boravišta vlasnika ili imatelja oštećenog vozila.**

Potpisi